

ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ-ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ-ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ-ΝΟΜΙΚΕΣ ΠΤΥΧΕΣ ΤΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΕΠΑΡΧΙΩΝ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΧΩΡΩΝ (1912-2014)

Αναγκαία η τροποποίηση του Καταστατικού Χάρτη της Εκκλησίας της Ελλάδος και η ένταξη σ' αυτόν όλης της Πατριαρχικής και Συνοδικής Πράξεως του 1928 για τις Νέες Χώρες.

Η κατά τα έτη 1912/13 απελευθέρωση της Μακεδονίας, της Θράκης, τμήματος της Ηπείρου και των νήσων του Αρχιπελάγους, που υπήγοντο στην απόλυτη διοικητική, πνευματική και κανονική δικαιοδοσία του Οικουμενικού Πατριαρχείου, δημιούργησε την άμεση ανάγκη να διευθετηθεί το εκκλησιαστικό καθεστώς των παραπάνω περιοχών, όπως συνέβη στις προηγούμενες περιπτώσεις της ανεξαρτησίας της Θεσσαλίας και των Ιονίων Νήσων.

Έτσι, σε εκκλησιαστικό επίπεδο αποφασίστηκε γι' αυτό τον σκοπό η σύγκληση ενιαίας Συνόδου των Ιεραρχών των Νέων Χωρών μαζί με τους Ιεράρχες της εκκλησίας της Ελλάδος. Μάλιστα οι Ιεράρχες των παλαιών και των Νέων Χωρών προετοιμάστηκαν συντάσσοντας για τον σκοπό αυτό ένα σχέδιο συνολικού καταστατικού χάρτη της Εκκλησίας της Ελλάδος. Η έκρυθμη όμως πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα, λόγω της συγκρούσεως Βενιζελικών και βασιλοφρόνων, επηρέασε την εξέλιξη των γεγονότων και τελικώς ανεβλήθη η σύγκληση της Συνόδου.

Παράλληλα και παρά τον εθνικό μας διχασμό, δημιουργήθηκε σειρά επιτροπών από τις κυβερνήσεις της εποχής εκείνης και από το υπουργείο των Εξωτερικών για να βρεθεί η λύση στο εκκλησιαστικό ζήτημα. Συγχρόνως ξεκίνησαν διαπραγματεύσεις ανάμεσα στο Οικουμενικό Πατριαρχείο και το ελληνικό κράτος.

Οι Ιεράρχες των Νέων Χωρών βρέθηκαν εξ αρχής σε δύσκολη θέση, επειδή δεν ηδύναντο να συμμετάσχουν ούτε στην Ιερά Σύνοδο του Οικουμενικού Πατριαρχείου ούτε και στην Ιερά Σύνοδο της Εκκλησίας της Ελλάδος. Γι' αυτό προσπάθησαν να βρεθεί μια αποτελεσματική λύση στο πρόβλημα.

Η Μικρασιατική καταστροφή, η Συνθήκη της Λωζάννης (1923), η απογύμνωση του Οικουμενικού Πατριαρχείου από το ποίμνιό του στη Μικρά Ασία, αλλά και η επισφαλής θέση του στην κεμαλική Τουρκία, ιδιαίτερα μετά τη βίαιη απέλαση του μακαριστού Οικουμενικού Πατριάρχου Κωνσταντίνου του ΣΤ' ως ανταλλάξιμου στην Ελλάδα, άλλαξαν ριζικά την πορεία επιλύσεως του εκκλησιαστικού ζητήματος των Νέων Χωρών.

Η πολιτική ηγεσία της Ελλάδος, επιθυμώντας την ενίσχυση του πατριαρχικού θεσμού και τη διατήρηση των δικαιωμάτων του στις Νέες Χώρες, επεδίωκε να επιλυθούν τα προβλήματα των Ιεραρχών των Νέων Χωρών, χωρίς όμως ν' αποψιλωθεί το Οικουμενικό Πατριαρχείο από τα εκκλησιαστικά εδάφη της δικαιοδοσίας του. Τότε υπήρξαν, βέβαια, και ορισμένες φωνές που ήθελαν την άρση του αυτοκεφάλου και την ενσωμάτωση της Ελλαδικής Εκκλησίας στο Οικουμενικό Πατριαρχείο. Κάτι τέτοιο όμως δεν συνέβη.

Η Εκκλησία της Ελλάδος, αν και ήθελε αρχικώς την ενσωμάτωση και αφομοίωση των Νέων Χωρών, όπως είχε συμβεί προηγουμένως με την απελευθέρωση των νήσων του Ιονίου και

της Θεσσαλίας, διέτύπωσε διά του Αρχιεπισκόπου Αθηνών Χρυσοστόμου Α΄ (Παπαδόπουλου) μια ενδιάμεση πρόταση, η οποία σε γενικές γραμμές ήταν περίπου όμοια με το υπάρχον σήμερα κείμενο της Πατριαρχικής και Συνοδικής Πράξεως του 1928. Τότε οι Ιεράρχες των Νέων Χωρών που αμφιταλαντεύονταν ανάμεσα σε διαφορετικές και αντίθετες μεταξύ τους λύσεις, έμειναν στο τέλος χωρίς συνολική πρόταση, αλλά είκοσι εννέα από αυτούς τάχθηκαν υπέρ της προτάσεως του τότε Αρχιεπισκόπου Αθηνών Χρυσοστόμου Παπαδόπουλου και έστειλαν τηλεγράφημα στην τότε πολιτική ηγεσία και στα κόμματα, καθώς και στον Οικουμενικό Πατριάρχη, παρακαλώντας τον να υιοθετήσει την πρόταση του Αρχιεπισκόπου Αθηνών και να τεθεί ένα οριστικό τέλος στην εκκρεμότητα αυτή.

Στο τέλος περίπου των διαβουλεύσεων και ενώ εσυνεχίζοντο οι διαπραγματεύσεις με το Οικουμενικό Πατριαρχείο, κατά τη διάρκεια των συζητήσεων για την ψήφιση του άρθρου περί θρησκείας του Συντάγματος του 1927, τέθηκε παράλληλα και το ζήτημα των Νέων Χωρών. Οι προβληματισμοί των μελών της Ελληνικής Βουλής που υπαγορεύονταν από λόγους εθνικού συμφέροντος, οδήγησαν στην ψήφιση της ερμηνευτικής δηλώσεως στο άρθρο 1 περί θρησκείας, που κατοχύρωσε για πρώτη φορά συνταγματικά την ύπαρξη εντός της ελληνικής επικράτειας διαφορετικών εκκλησιαστικών καθεστώτων, τα οποία ήταν των Νέων Χωρών και της Κρήτης, χωρίς βέβαια να τίγεται το αυτοκέφαλο καθεστώς της Ελλαδικής Εκκλησίας. Σημειωτέον ότι το εκκλησιαστικό καθεστώς των Μητροπόλεων της Δωδεκανήσου, που υπάγονται στο Οικουμενικό Πατριαρχείο, δεν ετέθη επί τάπητος επειδή ακριβώς απελευθερώθηκαν και ενσωματώθηκαν στην Ελλάδα κατά το 1947.

Το έτος 1928 εκδόθηκε η Πατριαρχική και Συνοδική Πράξη, αλλά και δύο μήνες πριν είχε ψηφισθεί και δημοσιευθεί ο νόμος 3615/1928, ο οποίος υλοποίησε τη λύση που είχε επικρατήσει στο πλαίσιο της συνταγματικής ευχέρειας της ερμηνευτικής δηλώσεως του άρθρου 1 στο σύνταγμα του 1927. Έτσι, μετά από συζητήσεις δεκατεσσάρων ετών (1914-1928), η Πατριαρχική και Συνοδική πράξη του 1928 έδωσε μια λύση στο ζήτημα των Νέων Χωρών, των οποίων η διοίκηση εδόθη από το Πατριαρχείο επιτροπικώς (άχρι καιρού=με περιορισμένη χρονική διάρκεια) στην Εκκλησία της Ελλάδος, ενώ η πλήρης πνευματική και κανονική δικαιοδοσία του Οικουμενικού Πατριαρχείου παραμένει επ' αυτών (των Νέων Χωρών) αμείωτη και απόλυτη μέχρι και σήμερα.

Στο Σύνταγμα του 1952 επαναλήφθηκε η ίδια ερμηνευτική δήλωση στο άρθρο 2, όπως ίσχυε και στο άρθρο 1 του Συντάγματος του 1927, χωρίς όμως την αναφορά στην Ημιαυτόνομη Εκκλησία της Κρήτης, που ανήκει στο Πατριαρχείο. Στο μεταξύ είχαν προστεθεί και τα Δωδεκάνησα στην ελληνική επικράτεια, τα οποία παρέμειναν στη δικαιοδοσία του Οικουμενικού Πατριαρχείου.

Η υλοποίηση και εφαρμογή των όρων της Πατριαρχικής και Συνοδικής Πράξεως του 1928 από την Εκκλησία της Ελλάδος ήταν σε γενικές γραμμές, εκτός κάποιων εξαιρέσεων, κανονική μέχρι τον Απρίλιο του 1967. Στη διάρκεια του επτάχρονου δικτατορικού καθεστώτος εκδόθηκε ο καταστατικός χάρτης της Εκκλησίας της Ελλάδος που σχεδόν αγνόησε τους όρους της Πατριαρχικής και Συνοδικής Πράξεως του 1928. Τότε εφηρμόσθησαν πρακτικές από τον αντικανονικό Αρχιεπίσκοπο Αθηνών Ιερώνυμο Α΄ (1967-1973), που δημιούργησαν εντάσεις στις σχέσεις μεταξύ Φαναρίου και Αθηνών, με αποκορύφωμα τον διορισμό της αριστίνδην αντικανονικής Διαρκούς Ιεράς Συνόδου, χωρίς την ακριβή τήρηση των όρων Πατριαρχικής και Συνοδικής Πράξεως του 1928, όπου ορίζεται δηλαδή σαφώς ο τρόπος της συγκροτήσεως της αυτής.

Μάλιστα, στο βιβλίο του Μητροπολίτου Ναυπάκτου Ιεροθέου Βλάχου με τίτλο: «Οικουμενικό Πατριαρχείο και Εκκλησία της Ελλάδος», αναφέρεται ότι ο Αρχιεπίσκοπος Ιερώνυμος Α΄ (Κοτσώνης) επειδή ήθελε να ελέγχει την δωδεκαμελή Διαρκή Ιερά Σύνοδο της Εκκλησίας της Ελλάδος προσπάθησε να καταπατήσει τον Β΄ όρο της Πατριαρχικής και Συνοδικής Πράξεως του 1928, ο οποίος ρητώς και σαφώς ορίζει ότι στην Ιερά Σύνοδο της Εκκλησίας της Ελλάδος συμμετέχουν κατ' ίσο αριθμό οι αρχιερείς τόσο της Παλαιάς Ελλάδος, όσο και των Νέων Χωρών σύμφωνα με τα πρεσβεία της χειροτονίας τους και όχι αυθαίρετα κατά την κρίση του εκάστοτε αρχιεπισκόπου.

Τότε αντέδρασαν έντονα ο Μητροπολίτης Φλωρίνης Αυγουστίνος, ο Ελευθερουπόλεως Αμβρόσιος, ο Κορίνθου Παντελεήμων, ο Μαρωνείας και Κομοτηνής Τιμόθεος, ο Κασσανδρείας Συνέσιος, ο Διδυμοτείχου Κωνσταντίνος, ο Πολυανής και Κυκκισίου Χαρίτων, ο Αττικής Νικόδημος, ο Χαλκίδος Νικόλαος και ο Τρίκκης Σεραφείμ. Οι τρεις πρώτοι από τους παραπάνω αρχιερείς απεχώρησαν διαμαρτυρόμενοι από τις συνεδριάσεις της συνόδου. Στο τέλος, το σχέδιο του Αρχιεπισκόπου Ιερωνύμου απέτυχε και η κανονική και εκκλησιαστική ευταξία επεβλήθη από τον μετέπειτα μακαριστό Αρχιεπίσκοπο Αθηνών Σεραφείμ Α΄ (1974-1998).

Όσον αφορά τη νομική πλευρά του θέματος κατά την περίοδο της χούντας πρέπει να αναφέρουμε ότι από τα δύο Συντάγματα του 1968 και του 1973, στο πρώτο υπήρξε μια γενική αναφορά στη διαφορετική εκκλησιαστική κατάσταση που υφίστατο στην Ελλάδα, χωρίς όμως κανένα προσδιορισμό στις Νέες Χώρες ή στα Δωδεκάνησα, με την αιτιολογία ή δικαιολογία της χουντικής κυβερνήσεως που υπονοούσε λόγους, οι οποίοι δεν αθετούσαν δήθεν την εθνική αναγκαιότητα της σχέσεως του ελληνικού κράτους με το Οικουμενικό Πατριαρχείο, αλλά στην πραγματικότητα τόσο το ελληνικό κράτος, όσο και η «Ιερωνυμική» τότε ελλαδική εκκλησία δεν έδιδαν ιδιαίτερη σημασία στις σχέσεις τους με το Πατριαρχείο της Κωνσταντινουπόλεως. Στο δε Σύνταγμα του 1973 δεν εθίγη το άρθρο αυτό, που ούτως ή άλλως ως διατύπωση επαναλήφθηκε στο συνταγματικό κείμενο.

Μετά τη μεταπολίτευση, κατά την ψήφιση του Συντάγματος του 1975 για πρώτη φορά περιελήφθησαν σε αυτό και ο τόμος του 1850 και η Πατριαρχική και Συνοδική Πράξη του 1928. Έτσι, επιβεβαιώθηκε η σχέση ομοταξίας, ελληνικού κράτους και Οικουμενικού Πατριαρχείου και στην πράξη τόσο το ελληνικό κράτος, όσο και η Εκκλησία της Ελλάδος προσπάθησαν να αποκαταστήσουν τη νομιμότητα. Ακολούθησαν δύο αναθεωρήσεις του Συντάγματος του 1975, κατά το 1986 και κατά το 2001, χωρίς όμως να περιέλθει το σχετικό άρθρο στις διατάξεις που αναθεωρήθηκαν.

Ενώ όμως το ελληνικό κράτος και σχεδόν όλες οι πολιτικές δυνάμεις έμειναν σταθερά επί της αρχής να διατηρηθούν τα κανονικά δικαιώματα του Οικουμενικού Πατριαρχείου στις Νέες Χώρες (Ηπειρο, Μακεδονία, Θράκη, Νήσοι Αρχιπελάγους) και επί συνόλου 36 Ιερών Μητροπόλεων, εντούτοις η Ελλαδική Εκκλησία κατά την περίοδο 1998-2007 προσπάθησε να καταλύσει με αντικανονικό και πραξικοπηματικό τρόπο τα δίκαια αυτά του Φαναρίου.

Η εκλογή του Αρχιεπισκόπου Αθηνών κ. Ιερωνύμου Β΄ άνοιξε νέα σελίδα σχέσεων με τη Μητέρα Εκκλησία της Κωνσταντινουπόλεως. Είναι μάλιστα ιδιαίτερα σημαντική η συμφωνία που υπήρξε ανάμεσα σε Φανάρι και Αθήνα κατά την «ειρηνική» επίσκεψη του Αρχιεπισκόπου στο Οικουμενικό Πατριαρχείο (9-11/5/2008), να τροποποιηθεί ο καταστατικός χάρτης της Εκκλησίας της Ελλάδος (ν. 590/1977) και να συμπεριληφθούν σε αυτόν και οι 10 όροι της Πατριαρχικής και Συνοδικής Πράξεως του 1928 «Περί των λεγόμενων Νέων Χωρών» για να μη βρεθεί και πάλι κάποιος Αρχιεπίσκοπος να

αμφισβητήσει τα προνόμια αυτά επικαλούμενος τον συγκεκριμένο νόμο, ούτε να χρησιμοποιείται το Συμβούλιο της Επικρατείας ως άλλοθι για αυθαίρετες ερμηνείες και παρεμβάσεις σε βάρος των δικαιών του Φαναρίου, όπως συνέβη κατά την τελευταία κρίση (2003-2004), μεταξύ Φαναρίου και Αρχιεπισκοπής Αθηνών.

Προς τον σκοπό αυτό η ελληνική πολιτεία και το αρμόδιο Υπουργείο οφείλουν να ενεργήσουν τα δέοντα. Στο τέλος-τέλος, διακριτοί ρόλοι εκκλησίας-πολιτείας δεν μπορεί να σημαίνουν ότι η πολιτεία θα αρνείται να πράξει τα αυτονόητα υπέρ του Οικουμενικού Πατριαρχείου.

Από τη στιγμή που συμφώνησαν οι δυο εκκλησιαστικοί άντρες, κ. Βαρθολομαίος και κ. Ιερώνυμος, η πολιτεία είναι υποχρεωμένη να σεβαστεί τα συμφωνηθέντα με ένα και μόνο στόχο: την τήρηση της κανονικής-εκκλησιαστικής τάξεως, την προάσπιση των δικαιών του μαρτυρικού Πατριαρχείου σε Μητροπόλεις που του ανήκουν από αιώνων και στον ενταφιασμό κάθε μωροφιλοδοξίας μελλοντικών εκκλησιαστικών ανδρών της Ελλάδος που θα επιδιώξουν πραξικοπηματικά και αντικανονικά να διαπράξουν τα βαρύτερα ατοπήματα του παρελθόντος (1967-1973, 1998-2007) σε βάρος της μαρτυρικής και εσταυρωμένης Μητρός Εκκλησίας της Κωνσταντινουπόλεως, στην οποία ανήκουμε και θα ανήκουμε σε πείσμα πολλών...